

Samen aan de slag!

Kadernota

Leefbaarheid en Kernen

December 2020

1. Inleiding

Leefbaarheid is een breed begrip. De leefbaarheid in onze dorpen en stad (kernen) hangt samen met maatschappelijke ontwikkelingen zoals sociale veiligheid en sociale samenhang, verkeer en mobiliteit, vergrijzing en verjonging, maar ook economische activiteit, detailhandel en maatschappelijke voorzieningen.

Om de leefbaarheid in de kernen te bevorderen, hebben we als gemeente een belangrijke ondersteunende en faciliterende rol. We werken daarbij samen met inwoners, inwonersorganisaties, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Onder de noemer Leefbaarheid en Kernen hebben we in de gemeente Steenberg en in 2019 de krachten gebundeld rond leefbaarheid, participatie, kerngericht werken en de relatie tussen gemeente en gemeenschap. De ambitie van het college is vastgelegd in een **Bestuursopdracht Leefbaarheid en Kernen** (april 2019). Onderdeel van de bestuursopdracht is om in 2020 met een nieuw en herijkt beleidsdocument te komen.

Met deze kadernota stellen we vast wat we verstaan onder het beleid Leefbaarheid en Kernen, de hoofdlijnen en doelstellingen, en de drie pijlers van het uitvoeringsprogramma voor de komende jaren, namelijk Participatie, Kerngericht werken en Right to Challenge.

We spreken in deze nota veel over inwoners. Hen stellen we centraal in deze nota. In de voorbereiding hebben we ook veel met inwoners gesproken. Waar we het in deze nota hebben over inwoners, sluiten we daar onze ondernemers en maatschappelijke partners bij in.

2. Waar staan we?

Al jaren werken we als gemeente nauw samen met onze inwoners in de ruimtelijke plannen die we maken, bijvoorbeeld door het organiseren van inloopavonden. We herkennen bij onze inwoners en ondernemers de sterke 'we doen het zelf'-mentaliteit, er is sterke sociale samenhang en onderlinge gemeenschapszin en zelforganisatie. Het aantal vrijwilligers en (culturele) verenigingen is hoog. Inwoners waarderen het voorzieningenniveau, de kleinschaligheid en gemoedelijkheid.

Onze inwoners vinden het van groot belang dat er genoeg te doen is in alle kernen. Dit betreft zowel maatschappelijke activiteiten, zoals verenigingsleven en vrijwilligerswerk, en levendigheid in de buitenruimte, als ook economische activiteit. Vooral voor jongeren moet er genoeg te doen zijn. Inwoners maken zich zorgen over het winkelbestand dat terugloopt. De wensen verschillen echter per kern. Inwoners van Nieuw-Vossemeer waarderen de rust, terwijl Steenberg enaren meer beleving willen in het centrum van de stad. Dit vraagt maatwerk.

Algemeen maken inwoners zich zorgen over de beschikbaarheid van betaalbare woningen voor starters, maar ook voor ouderen. Voorzieningen mogen eventueel centraal en in slimme combi's als dit het behoud van een voorziening betekent. Dat vraagt wel om goede verbindingen. Derde prioriteit van onze inwoners is een schone en veilige leefomgeving.

Inwoners en ondernemers willen ook een betere communicatie tussen gemeente en inwoner. Vaker een 'ja, mits' (hoe het wel kan) in plaats van 'nee, tenzij' (waarom het niet kan) als reactie op initiatieven uit de samenleving.

2018: plan van aanpak kerngericht werken en overheidsparticipatie

Van gemeente naar gemeenschap was ook de ambitie van het raadsakkoord 2014-2018. In vervolg daarop is begin 2018 het plan van aanpak kerngericht werken en overheidsparticipatie in de raad vastgesteld. Het initiatievenfonds is ingesteld en in de loop van 2018 is een coördinator / projectleider gestart. Snel daarna is de wens ontstaan om vanuit de gemeente kerncoördinatoren aan te stellen die de verbinding leggen tussen de gemeente als ambtelijke organisatie en inwonersorganisaties in de kernen, dorpsraden en stadsraad, initiatiefnemers, verenigingen.

De kerncoördinatoren zijn in maart 2019 gestart voor 2 uur per week per kern. Al snel is gebleken dat dit te weinig is. We schalen eind 2020 op naar gemiddeld 8 uur per week per kern. Er is dan meer tijd om samen aan nieuwe initiatieven in de kernen te werken, en meer samen te werken met de fysieke wijkteams, de buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA's), de sociale wijkteams van Wijzijn Traverse, de wijkagent, en de stad- en dorpsraden. Deze ontwikkeling draagt bij aan een betere leefbaarheid in de kernen. Daarnaast is het online platform [steenbergen.ikpraatmee.nl](https://www.steenbergen.ikpraatmee.nl) in gebruik genomen. In het raadsakkoord 2019 – 2022 is afgesproken om aan leefbaarheid en kernen verder handen en voeten te geven.

2019: Visie Dienstverlening

In 2019 is de Visie Dienstverlening vastgesteld. De verdere verbetering van de dienstverlening vanuit de gemeente is een belangrijke randvoorwaarde in de relatie en de samenwerking van gemeente en gemeenschap aan de leefbaarheid. In de Visie Dienstverlening zijn de volgende uitgangspunten opgenomen:

- 1. We stellen de klant centraal:* we voldoen aan de behoefte en verwachting van de klant, of we overtreffen deze zelfs. Ook een vraag uit de kernen is leidend voor ons handelen. De klant wordt geholpen met zo min mogelijk regeldruk.
- 2. Wij zijn dichtbij en toegankelijk:* de gemeente is voor iedereen plaats- en tijdsafhankelijk herkenbaar, bereikbaar en betrouwbaar, online terwijl telefonisch en fysiek contact mogelijk blijft. De gemeente is 'om de hoek', komt bij de mensen thuis of sluit aan bij activiteiten van inwoners in de kernen.
- 3. Wij zijn betrokken:* inwoners, ondernemers, instellingen, bezoekers en belanghebbenden voelen zich welkom, ervaren dat de gemeente er voor hen is, en voelen zich gehoord en begrepen. We helpen de inwoners en ondernemers door procedures heen. Onze medewerkers geven handen en voeten aan co-creatie en de participatiesamenleving.
- 4. Wij organiseren samen dienstverlening:* een continue verbetering van de kwaliteit en bedrijfsvoering van de gemeentebrede dienstverlening.
- 5. Wij hebben deskundige, professionele medewerkers:* medewerkers hebben voldoende kennis en vaardigheden om een prettige klantervaring tot stand te brengen. De houding en het gedrag van al onze medewerkers, bestuurders en raadsleden zijn doorslaggevend voor hoe inwoners naar de gemeente kijken en de gemeente waarderen.
- 6. Datagedreven dienstverlening:* wij gebruiken digitale gegevens om de kwaliteit van onze dienstverlening actueel in beeld te hebben en om onze dienstverlening en bedrijfsvoering te verbeteren.

2020 / 2021 Omgevingswet

Tegelijk bereidt de ambtelijke organisatie zich voor op de omslag die de Omgevingswet in 2022 van ons vraagt. Participatie is daarin een essentieel onderdeel en zal nieuwe vormen aannemen. De kern van de Omgevingswet is het geven van ruimte, loslaten en vertrouwen, met een andere verdeling van verantwoordelijkheden tussen overheid en samenleving. Het geeft meer ruimte voor ideeën van initiatiefnemers en lokale afwegingen. De belangen van betrokkenen wegen daarin nadrukkelijk mee. De betrokkenen doen mee en laten van zich horen: participatie. Inwoners werken ook mee aan de overkoepelende Omgevingsvisie. De manier waarop en op welke momenten belanghebbenden worden betrokken bij of meedoen met het maken of uitwerken van plannen van de gemeente of andere initiatiefnemers moet nog verder worden uitgewerkt.

De gemeenteraad stelt in 2021 in dat kader een participatieverordening vast.

2020 Rekenkamercommissierapport Kerngericht werken in Steenberg

Begin 2020 heeft de Rekenkamercommissie het rapport Kerngericht werken in Steenberg aan de raad aangeboden. Doel van het rapport was om de effectiviteit en impact van de plannen op het gebied van kerngericht werken en participatie te beoordelen. In dit rapport is geconcludeerd dat de ambitie om aan de slag te gaan met kerngericht werken aanwezig is, maar dat in de uitvoering en implementatie nog stappen gezet moeten worden.

Voor een beleidsevaluatie is het nog te vroeg. Daarom beperkt de rekenkamercommissie zich in haar rapport tot het noemen van vier succesfactoren: (1) visie en aandacht (duidelijke visie, aandacht voor initiatieven, successen vieren en zichtbaar zijn), (2) prioriteiten stellen en dit vertellen, (3) tijdige, volledige en heldere communicatie, en (4) middelen en processen (geïnvesteerde middelen monitoren, waar nodig bijsturen en verdeling van de verantwoordelijkheden).

15 september 2020 Beeldvormende vergadering

Op 15 september 2020 vond een beeldvormende vergadering van de gemeenteraad over Leefbaarheid en Kernen, en Maatschappelijk Vastgoed plaats. Van deze bijeenkomst is een uitgebreid verslag beschikbaar.

3. Wat willen we bereiken?

In deze kadernota Leefbaarheid en Kernen formuleren we waarmee we de komende jaren aan de slag gaan, wat we daarmee willen bereiken en welke kaders we hierbij hanteren. De basis daarvan ligt in het beleid dat de achterliggende jaren al is ontwikkeld. Dit is wat we willen bereiken:

1. Met het beleid Leefbaarheid en Kernen streven we naar verbondenheid in gemeenschappen en kernen.
2. Het unieke karakter en identiteit van onze kernen willen we behouden en versterken.
3. We streven naar veilige en leefbare kernen. Het gemeentelijke beleid is hieraan ondersteunend en integraal.
4. We streven naar een passende sociale én fysieke infrastructuur en voorzieningenniveau, gericht op ontmoeting. Inwoners denken mee over moderne maatschappelijke voorzieningen en functies die passen bij de kern.

5. Er is alle ruimte voor initiatieven uit de samenleving. Deze worden omarmd en gefaciliteerd. Gemeente, initiatiefnemers, inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners werken in partnerschap samen om initiatieven te realiseren.
6. Gemeente en inwoners ontmoeten elkaar en experimenteren met nieuwe manieren om inwoners mee te laten denken, beslissen en doen.
7. We werken aan een sterk netwerk van maatschappelijke partners in de kernen en tussen de kernen.
8. We werken steeds aan vertrouwen tussen inwoners en gemeente.

4. Wat gaan we doen?

Drie pijlers

We werken de komende jaren aan een stevig fundament onder ons beleid Leefbaarheid en Kernen. Daarvoor brengen we focus aan en richten ons op drie pijlers:

1. **We gaan op volle kracht door met Participatie:** inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners werken mee aan het maken van het gemeentelijk beleid en het ontwerpen van plannen van de gemeente. Andersom geldt ook: de gemeente denkt en werkt mee in de plannen van onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.
2. **We werken Kerngericht:** iedere kern heeft zijn eigen karakter. Dat willen we behouden en daarom sluiten we daarop aan.
3. **We geven ruimte aan Right to Challenge:** inwoners mogen de gemeente 'uitdagen'.

We werken deze drie pijlers verder uit aan de hand van een korte toelichting, kaders en een eerste beschrijving wat we gaan doen.

4.1 We gaan op volle kracht door met Participatie

Participatie houdt in dat inwoners en organisaties actief meedoen aan de samenleving en actief bijdragen aan het maken van beleid en plannen van de gemeente, en ook zelf actief zijn in het ontwikkelen van initiatieven en plannen. Participatie kan in mate en vorm verschillen. Dit is vaak afhankelijk van het doel en welke inzet hiervoor nodig is. Dit is maatwerk en vraagt van de gemeente en initiatiefnemers de verwachtingen goed af te stemmen. Er wordt dan ook geen onderscheid meer gemaakt tussen overheids- en burgerparticipatie. Het doel is om participatie als een vanzelfsprekendheid onderdeel uit te laten maken van het gemeentelijk beleid.

Participatie vergroot het draagvlak voor besluiten en beleid en bevordert het wederzijds vertrouwen tussen overheid en burger. Bovendien voelen inwoners zich medeverantwoordelijk voor het resultaat.

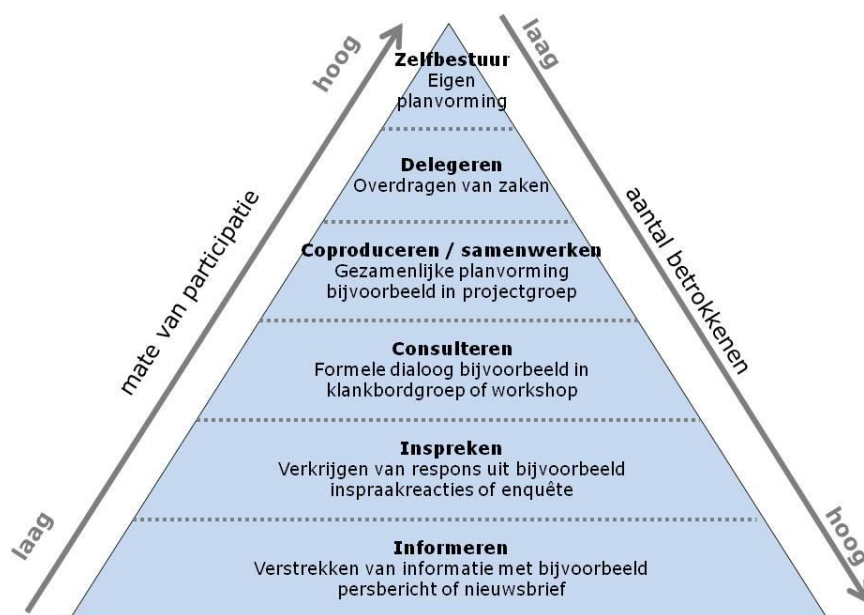
Kaders bij Participatie

1. We betrekken inwoners bij het maken van ons beleid en onze plannen, zowel in het fysieke als in het sociale domein. We willen daarbij ook de meningen van de afwijkende minderheid en de zwijgende meerderheid horen.
2. Afhankelijk van de situatie beslissen we welke vorm van participatie van toepassing is / het meest passend is (gebruikmakend van de participatieladder). Verwachtingen zijn vooraf helder.

3. We benutten en vertrouwen op de talenten, kwaliteiten, ervaring en expertise die binnen de kernen aanwezig zijn.
4. De gemeente laat los waar het kan en houdt vast waar het moet (rekening houdend met wet- en regelgeving en financiën).

Participatieladder

Om te kunnen bepalen welke vorm van participatie passend is, maken we gebruik van de participatieladder. De participatieladder is een rangschikking van participatievormen, gerangschikt naar de mate waarin participatie binnen de samenleving mogelijk is. Dit varieert van informeren door de gemeente tot eigen planvorming van inwoners / initiatiefnemers (zelfbestuur).

Aan de slag met participatie

We gaan aan de slag met participatie door middel van:

1. Het opstellen en implementeren van een procesplan (handelingskader) voor de goede afhandeling van initiatieven in het kader van het initiatievenfonds.
2. Het bij ieder plan of initiatief bepalen welke trede van de participatieladder is gebruikt, met argumentatie. Hierbij wordt het uitgangspunt 'pas toe of leg uit' gebruikt.
3. Het geven van helderheid over de kaders voor het inzetten van het initiatievenfonds en afspraken over het proces van indiening en toekenning.
4. Het in het kader van de implementatie van de Omgevingswet opstellen van een participatieverordening. De participatieverordening bevat kaders, zoals aan welke concrete eisen participatie dient te voldoen (hoe, wie en wanneer).
5. De (door)ontwikkeling en implementatie van praktische 'tools' voor participatie.
6. Het breed in de gemeente bekend laten zijn van mogelijkheid om gebruik te maken van het initiatievenfonds, zodat inwoners hier meer aanspraak op gaan doen.

4.2 We werken kerngericht

Met Kerngericht werken sluiten we aan bij het unieke karakter en identiteit van elke kern. Het is gericht op het bevorderen en ondersteunen van de sociale cohesie in de lokale gemeenschap. We maken daarbij gebruik van de krachten die in een kern beschikbaar zijn (zowel bij de inwoners als bij

de professionals die in deze kern werkzaam zijn). Hierbij bieden we maatwerk, en het betekent ook dat het voorzieningenniveau per kern kan verschillen.

Kaders bij Kerngericht werken

1. We zetten ons in om het eigen karakter, de sociaal maatschappelijke dynamiek en de behoeften van de kernen te behouden.
2. We gaan uit van een integrale aanpak. Dat houdt in dat we kijken naar de samenleving als geheel, met de mogelijkheid tot maatwerk (bijvoorbeeld voor bepaalde doelgroepen).
3. We vertrouwen op en maken gebruik van de kennis en expertise die binnen de kern (bij inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties) aanwezig is.
4. We betrekken deze partijen bij de planvorming voor zowel de sociale als de fysieke infrastructuur.

Aan de slag met kerngericht werken

We gaan aan de slag met kerngericht werken door middel van:

1. Het aanstellen van twee kerncoördinatoren voor minimaal 24 uur per week per functionaris, als doorontwikkeling van het bestaande kerncoördinatorschap. De kerncoördinator is het aanspreekpunt voor inwoners, verenigingen, ondernemers en andere (sociale) partners. Daarnaast speelt de kerncoördinator een belangrijke rol waar het gaat om het werven, begeleiden en binden van inwoners aan initiatieven in de kernen. Binnen de gemeentelijke organisatie maakt de coördinator collega's bewust van de waarde van (het belang en de mogelijkheden van) participatie: het tijdig betrekken van inwoners bij plannen.
2. Het introduceren van kernoverleggen. Voor deze overleggen worden (per kern) alle relevante partijen die werkzaam zijn in de stad of dorp uitgenodigd met als doel om ontwikkelingen of specifieke initiatieven te bespreken. Hierbij denken we aan dorps- en stadsraden, andere georganiseerde bewonersgroepen zoals een leefbaarheidsgroep of buurtpreventieteam, sociale en fysieke wijkteams, BOA's, wijkagent, vrijwilligers, en kerncoördinatoren.
3. Het integreren en borgen van kerngericht werken binnen de gemeentelijke organisatie, als onderdeel van de organisatieontwikkeling. We verbinden dit ook met het traject van de raad over overheidsparticipatie, of integreren beide trajecten.
4. Het onderzoeken van de mogelijkheid van de inzet van wijkbudgetten voor deeltaken, zoals onderhoud van de openbare ruimte, of wijkbudget voor een dorpscoöperatie die onderlinge ontmoeting en hulp in een kern wil organiseren.
5. We werken de komende jaren per kern een streefbeeld voor maatschappelijke voorzieningen en de bijbehorende accommodaties uit. We doen dat in samenwerking met de samenleving. Een streefbeeld is een integraal samenhangende beschrijving van alle – bestaande en nieuwe / gewenste – voorzieningen / accommodaties. Met behulp van een streefbeeld wordt per kern de match tussen vraag (naar maatschappelijke functies) en aanbod (aan vastgoed) uitgewerkt.

4.3 We geven ruimte aan Right to Challenge

Het Right to Challenge (RtC) staat voor 'het Recht om Uit te dagen' en is vastgelegd in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). De rijksoverheid verwacht van gemeenten dat zij daarmee aan de slag gaan. De kern van de aanpak is dat een groep (georganiseerde) bewoners taken van de

gemeente kan overnemen als zij denken dat het anders, beter, slimmer en/of goedkoper kan. Deze ontwikkeling past binnen een dynamische samenleving waarin de gemeente zich realiseert dat bewoners waarde en kwaliteit aan diensten en hun leefomgeving kunnen toevoegen.

Kaders bij Right to Challenge

1. Inwoners zetten zich in en voelen zich verantwoordelijk voor de leefomgeving waar ze zich in bevinden.
2. Waar dat kan en waar inwoners dit willen, krijgen zij meer verantwoordelijkheid voor hun eigen sociale en fysieke omgeving.
3. Wanneer inwoners aangegeven taken beter en goedkoper te kunnen uitvoeren dan de gemeentelijke organisatie, dan moeten zij in staat worden gesteld om dit te organiseren en uit te voeren.
4. De gemeente (van de gemeenteraad tot de ambtelijke uitvoering) is faciliterend en ondersteunend en neemt niet over.

Aan de slag met Right to Challenge

We gaan aan de slag met het opstellen van kaders op basis waarvan het Right to Challenge vormgeven kan worden. Belangrijke aspecten hierin is het vastleggen van rollen en verantwoordelijkheden en de criteria op basis waarvan voorstellen worden getoetst. Daarbij betrekken we de ervaringen van gemeenten die al verder zijn met de implementatie van Right to Challenge.

4.4 Doe-agenda

Na vaststelling van deze kadernota wordt een Doe-agenda opgesteld, waarin de kaders vanuit deze nota worden geoperationaliseerd, voorzien van concrete resultaten, een planning, het beschikbaar maken van ambtelijke capaciteit en middelen, en een communicatieplan. Doel is om een lerend traject te maken waarin betrokkenen meegenomen worden in de ontwikkelingen en commitment wordt gecreëerd. Er is ruimte om te leren van best practises en elkaar.

De Doe-agenda wordt in het eerste kwartaal van 2021 ter kennisname aan de raad aangeboden.

Over de uitvoering wordt periodiek gerapporteerd en er vindt halfjaarlijks een evaluatie plaats om bij te kunnen sturen. Hiermee wordt steeds de relatie gelegd met de organisatieontwikkeling, de implementatie van de Visie Dienstverlening en de Omgevingswet. De halfjaarlijkse bestuursrapportages worden ter kennisname beschikbaar gesteld aan de gemeenteraad. De eerste rapportage ontvangt de raad in het vierde kwartaal van 2021.